

Noves aportacions al catàleg dels croats de Barcelona 1285-1706

J. NOGUERA I MARTORELL

Hem localitzat dues varietats interessants dins la sèrie dels croats de Barcelona i hem cregut que la millor manera de presentar-les seria continuant la sèrie d'ampliacions al llibre de referència que féu al seu dia A. Badia i Torres.

La primera peça és un mig croat de Ferran d'Antequera. Es tracta d'una peça ja de per si prou rara. Ara cal afegir-hi una varietat que es diferencia de les conegudes fins ara en el fet que les lletres A del revers són llatines. En tots els mitjos croats fins ara descrits, les lletres A eren gòtiques en ambdues cares. Cal puntualitzar també que aquestes lletres A no porten travesser. La descripció és la següent:

Mig croat de Barcelona de Ferran d'Antequera. Argent
a/ +:FERDINANDUS:DEI:GR'A:REX Efigie coronada,a l'esquerra
r/ -CIVI-TASB-ARCh'-NONA- Creu amb anells a 1r i 4t
Pes: 1,46 g Ø: 20 mm Inèdit

En els mitjos croats d'aquest mateix regnat, però de la seca de Perpinyà, les A sempre són llatines, tant a l'anvers com al revers, i el mateix succeeix en els croats tant de Barcelona com de Perpinyà. En canvi, i tal com hem dit més amunt, els mitjos de Barcelona porten, en tots els exemplars vistos fins avui, les A gòtiques tant a l'anvers com al revers.¹

Si comparem amb altres croats de regnats propers, veurem que, en les monedes d'aquesta sèrie i de Martí l'Humà, les A són sempre gòtiques i caldria retrocedir fins a Pere el Cerimoniós per retrobar lletres A de tipus llatí. Cal aclarir, però, que les A que sovint denominem llatines són, en realitat, apuntades de dalt i amb un travesser també a dalt. Es tracta, de fet, d'una varietat gòtica que trobem tant en el trànsit vers el gòtic ple, quan les A esdevenen quadrades, com en el nou pas vers les lletres llatines. En la moneda, el procés vers el gòtic ple es produeix a l'inici del segle XIV i el nou pas als tipus de lletra llatins a primers o mitjan segle XV. Per tant, en aquest cas, les A apuntades marcarien les primeres etapes de l'abandó de les lletres plenament gòtiques, com les A quadrades o les característiques T que tenen la forma d'una O amb una ondulació a dalt.

Pel que fa a la presència d'una lectura amb les A apuntades a la seca de Barcelona, és fàcil d'explicar tenint en compte que a Perpinyà ja es coneixien peces d'aquestes característiques. Efectivament, segons ens diu Botet, els gravadors dels encunys de Barcelona i de Perpinyà eren en aquells moments els mateixos. Es tracta de Nicolau i Pere Cases, pare i fill, que, per bé que ens consta el seu nomenament com a gravadors dels encunys en temps de Ferran I i en data del 14 d'octubre del 1425, també es diu en el mateix document que ja estaven exercint aquest càrrec pel que fa als croats, les blanques i els florins.²

En definitiva, doncs, tot i que no coneixíem peces del rei Ferran I amb lletres A apuntades, que generalment anomenem llatines i per a la seca de Barcelona, és explicable que ara n'hagi aparegut una, tenint present que a Perpinyà se solien emprar aquestes lletres per als mitjos croats i essent els gravadors els mateixos en l'una i l'altra seca. Això ens fa pensar que també és possible que algun dia puguin aparèixer croats amb aquest tipus de lletra, tant a Barcelona com a Perpinyà.

L'altra peça inèdita que volem descriure és un quart de croat de Ferran II que respon a la següent descripció:

1. Vegeu A. BADIA, *Catàleg dels croats de Barcelona*, Barcelona, 1969, tipus I i II, núm. 443 a 465.

2. J. BOTET I SISÓ, *Les monedes catalanes*, vol. II, Barcelona, 1909, p. 225.

a/ (anepígraf) Efigie coronada a l'esquerra, amb una B darrere el cap
 r/ -BAR-CA-NO-NA- Creu tallant. Anells a 1r i 4t. Una B al centre de la creu
 Pes: 0,72 g Ø: 14 mm Inèdit

Badia publica tres tipus de quart de croat. El tipus XVII és el més corrent i no té la B en el centre de la creu del revers. El tipus XVIII, el més rar i de millor art, tampoc porta aquesta B. El tipus XIX, finalment, el de pitjor art i també rar, sí que la porta.

El quart de croat que descrivim té el bust del tipus XVIII, però, en canvi, té la particularitat de tenir la B en el centre de la creu del revers, un fet que mai havia estat descrit en les peces d'aquest tipus.

Hem d'advertir, però, que també existeix la varietat amb B corresponent al primer tipus més abundant, el XVII. Efectivament, si observem el quart de croat núm. 905 de Badia, veurem que porta la B al revers, com correspon a les peces d'aquest grup, però l'efígie, en canvi, és clarament del tipus XVII. Es tracta, sens dubte, d'un error de Badia.

Aclarit aquest punt, podem dir ara que els tres tipus del quart de croat de Barcelona de Ferran el Catòlic són coneguts amb la lletra B al centre de la creu del revers. El tipus XVII, el més corrent, és habitualment sense aquesta lletra, a excepció del núm. 905 de Badia, que la porta. El tipus XVIII és habitualment sense la B, com veiem en tots els exemplars descrits per Badia, 900-904, però n'hi ha amb la B, com l'exemplar que descrivim. Pel que fa al tipus XIX, tots porten la B al revers, és a dir, tots els que descriu Badia, que són els 906-911.